

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ БІОТЕХНОЛОГІЙ ТА АКВАКУЛЬТУРИ
КАФЕДРА ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОБНИЦТВА І ПЕРЕРОБКИ ПРОДУКЦІЇ
ТВАРИННИЦТВА

До захисту допущено»
Завідувач кафедри
к. с.-г. н., доцент
_____ Тетяна ПУШКАР
« _____ » _____ 2026

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»
освітньої програми «Технологія виробництва і переробки
продукції тваринництва»
за спеціальністю 204 Технологія виробництва і переробки
продукції тваринництва

**АНАЛІЗ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОБНИЦТВА СВИНИНИ
В УМОВАХ ДПДГ «ОЛЕКСАНДРІВСЬКЕ» ГАЙСИНСЬКОГО РАЙОНУ
ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ**

Науковий керівник: к. с.-г. н., доцент
кафедри технології виробництва і
переробки продукції тваринництва
Тетяна ПУШКАР

Рецензент: к. с.-г. н., доцент кафедри
генетики, розведення та годівлі с.-г. тварин
Олена ЧЕРЕМИСОВА

Виконала здобувачка першого
(бакалаврського) рівня вищої освіти
денної форми навчання
освітньо-професійна програма «Технологія
виробництва і переробки продукції
тваринництва»
спеціальність 204 Технологія виробництва і
переробки продукції тваринництва
Аліна ШКРАБАК

*Засвідчую, що кваліфікаційна робота
містить результати власних досліджень.
Використання ідей і текстів інших авторів
має посилання на відповідне джерело.*

_____ А. ШКРАБАК

ЗМІСТ

Реферат	3
Вступ	4
Розділ 1. Огляд літератури	6
1.1. Технології виробництва свинини в господарствах України	7
1.2. Особливості технології виробництва свинини	11
1.3. Відтворення стада свиней	12
1.4. Вирощування молодняку свиней	15
1.5. Відгодівля свиней	19
1.6. Заключення з огляду літератури	23
Розділ 2. Матеріал, умови і методика виконання роботи	25
2.1 Місце та об'єкт досліджень	25
2.2 Методика виконання роботи	29
Розділ 3. Розрахунково-технологічна частина	31
3.1. Характеристика галузі свинарства	31
3.2. Продуктивні якості стада свиней	34
3.3. Відтворення стада	37
3.4. Технологія годівлі свиней різних статевовікових груп	38
3.5. Утримання свиней	46
3.6. Економічна ефективність виробництва свинини	48
Висновки	50
Пропозиції	52
Список літератури	53

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота здобувачки 4 курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Шкрабак Аліни Русланівни, виконала на 55 сторінках комп'ютерного тексту, містить 12 таблиць.

В списку літератури використано 31 джерело.

Метою дипломної роботи є вивчення та аналіз технології виробництва свинини в умовах ДПДГ «Олександрівське» Гайсинського району, Вінницької області.

Для вирішення цієї мети були виконані такі задачі:

- проаналізувати характеристику галузі свинарства;
- вивчити продуктивні якості стада свиней;
- дослідити відтворення стада;
- проаналізувати технологію годівлі свиней різних статевовікових груп;
- провести аналіз утримання свиней;
- дати економічну характеристику галузі свинарства ДПДГ «Олександрівське»;
- на основі проведеного дослідження зробити висновки та пропозиції.

У 2025 році спостерігається покращення основних економічних показників порівняно з попередніми роком. Збільшення поголів'я свиней, підвищення середньодобових приростів та зменшення витрат кормів на одиницю продукції сприяли зростанню прибутку та рівня рентабельності. Рівень рентабельності у 2025 році склав +32,4%.

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ДПДГ – державне дослідне господарство

т - тонна

ц - центнер

кг – кілограм

г – грам

мг – міліграм

м - метр

км – кілометр

мм – міліметр

га – гектар

гол. – голів

шт. – штук

віт. – вітамін

корм.од. – кормові одиниці

грн. гривні

ВСТУП

Свинарство є однією з найбільш ефективних галузей тваринництва, що забезпечує населення високоякісного продукцією та має важливе економічне значення. Актуальність теми зумовлена необхідністю підвищення ефективності виробництва свинини шляхом впровадження сучасних технологій утримання та годівлі.

Із давніх часів свинарство залишається однією з найбільш прибуткових галузей тваринництва. Це пояснюється унікальними біологічними особливостями свиней, такими як висока плодючість і швидке зростання. Щоб досягти максимальної продуктивності, людині слід оптимізувати технологічні процеси та створити найкращі умови утримання свиней. Ця сфера завжди відігравала важливу економічну роль завдяки перевагам свинарства, які виділяють свиней серед інших видів сільськогосподарських тварин.

Сучасні технології спрямовані на максимальне використання цих особливостей для досягнення високих економічних результатів і збільшення обсягів м'ясного виробництва. Основні переваги галузі включають багатоплідність, хороші материнські якості свиноматок, короткий термін поросності, низькі витрати кормів на одиницю приросту живої маси та здатність тварин адаптуватися до різних умов. Завдяки цим факторам свинина займає ключове місце в м'ясному балансі як в Україні, так і на глобальному ринку.

На теренах України свиня завжди була символом годувальниці та важливою складовою доходу селянських господарств. При належному догляді це заняття забезпечувало стабільний прибуток і ніколи не було збитковим. Можна стверджувати, що свинарство є давньою і важливою частиною національного сільськогосподарського виробництва. Сьогодні перед галуззю стоїть завдання перейти від стратегії виживання до сталого

розвитку, що дозволить повністю відмовитися від імпорту свині в майбутньому.

Протягом останніх двадцяти років у країнах ЄС, США, Канаді, Австралії та Японії активно впроваджуються інноваційні технології у вирощуванні свиней. Серед них – створення великих реконструйованих приміщень або будівництво економічних ангарів із глибоким шаром органічної підстилки. Такі підходи допомагають суттєво знизити витрати на інфраструктуру, використовувати біологічне тепло від розкладання підстилки, скоротити вплив виробничих відходів на довкілля й отримувати додаткові обсяги органічних добрив для земельних угідь.

При цьому тварини утримуються в наближених до природних умовах, що сприяє зниженню стресу, покращенню їхнього імунітету та підвищенню якості отриманої продукції.

Дана робота присвячена дослідженню цих питань у контексті сучасного промислового виробництва свинини. Завданням кваліфікаційної роботи є детальне вивчення й аналіз технологій виробництва свинини на базі ДПДГ «Олександрівське», розташованого в Гайсинському районі, Вінницької області.

Для вирішення цієї мети були виконані такі задачі:

- проаналізувати характеристику галузі свинарства;
- вивчити продуктивні якості стада свиней;
- дослідити відтворення стада;
- проаналізувати технологію годівлі свиней різних статевовікових груп;
- провести аналіз утримання свиней;
- дати економічну характеристику галузі свинарства ДПДГ «Олександрівське» ;
- на основі проведеного дослідження зробити висновки та пропозиції.

РОЗДІЛ 1

ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ

1.1. Технології виробництва свинини в господарствах України

Підприємства, що спеціалізуються на виробництві свинини, можуть функціонувати за принципом повного циклу або зосереджуватися на окремих етапах виробництва. В Україні більшість свинарських господарств використовують замкнений цикл виробництва, який включає отримання поросят із власного маточного стада, їх дорощування, відгодівлю та реалізацію на м'ясопереробні підприємства.

У деяких випадках забій здійснюється безпосередньо на місці. Спеціалізовані господарства обмежуються купівлею поросят вагою 10-30 кг для подальшої відгодівлі з метою продажу на переробні підприємства. Такі підприємства менш поширені через економічну нестабільність та коливання попиту на молодняк для відгодівлі.

Для господарств, які обирають спеціалізацію лише на відгодівлі, достатньо мати приміщення відповідного типу. Натомість організації, що працюють за принципом замкненого циклу, потребують додаткової інфраструктури, зокрема цехів для утримання кнурів-плідників, свиноматок різних фізіологічних станів, маточника, приміщень для дорощування, відгодівлі та ремонтного молодняку.

У деяких випадках ці приміщення можна об'єднувати за напрямками. Також додаються додаткові спеціалізовані зони, наприклад пункти штучного осіменіння чи цехи контрольної відгодівлі. Поділ площ на різні цехи є необхідним через специфічні вимоги до мікроклімату: температури, вологості та освітлення. Жорстка організація простору дозволяє оптимізувати технологічний процес. Господарства виділяють окремі групи свиней залежно від їхнього фізіологічного стану. Це забезпечує ефективне дотримання вимог

щодо площі станків, типу годівлі та кліматичних умов. У внутрішньому розподілі тварин враховуються потреби кожної категорії, серед яких кнури-плідники, поросні та підсисні свиноматки, поросята на дорощуванні й ремонтний молодняк.

Свинарські господарства в Україні використовують три основні виробничі технології: трифазну, двофазну та однофазну. Найпоширенішою є трифазна технологія, традиційна для місцевих умов. Вона передбачає переведення порослят із маточника до приміщень для дорощування після підсисного періоду, де вони перебувають до готовності до відгодівлі.

Двофазна технологія дозволяє впродовж підсисного періоду та дорощування утримувати порослят в одному приміщенні, а потім переводити їх на відгодівлю до іншого. Цей підхід є оптимальним для невеликих і середніх господарств.

При однофазній технології поросята залишаються в одному відгородженні чи приміщенні від народження і до завершення відгодівлі. Ця методика більше підходить для малих підприємств, оскільки її запровадження у великомасштабних господарствах складніше.

Трифазна технологія є найпоширенішою завдяки своєму універсальному характеру. Водночас двофазний метод часто обирають підприємства, які прагнуть збільшити обсяги виробництва без значних фінансових інвестицій. Однофазна технологія використовується рідше і переважно в невеликих господарствах. Проте традиційна трифазна технологія має свої недоліки, насамперед потребу у кількаразовому переведенні тварин із одного приміщення в інше. Це може призводити до стресу й зниження продуктивності свиней. Такий ризик частково компенсується завдяки ефективному плануванню господарської діяльності.

При виборі технологій для виробництва свинини важливо провести детальний аналіз чинників, які впливають на загальну ефективність процесу. Найбільш точні результати забезпечує робота, що ґрунтується на наукових дослідженнях із залученням відповідних експертів і науковців у даній галузі.

У сучасних промислових умовах перевага надається потоковій технології виробництва, яка передбачає ритмічне формування однорідних груп свиноматок за часом та кількістю осіменіння, а також отримання груп поросят одного віку протягом року.

Натомість для дрібних господарств оптимальним варіантом залишається циклічно-турова система виробництва. Правильно організована технологія утримання свиней також є ключовим фактором у їх вирощуванні та відгодівлі.

Поширеним методом стало утримання тварин на решітчастих бетонних підлогах, розташованих над гноєнакопичувальними резервуарами. Цей підхід замінив систему утримання на суцільних бетонних підлогах з настилом із різних матеріалів, де видалення гною здійснювалося за допомогою транспортерів. Завдяки використанню решітчастих підлог зменшуються трудовитрати працівників, покращуються санітарно-гігієнічні умови у станках та господарських приміщеннях, а також досягається економія електроенергії завдяки застосуванню системи видалення гною самопливом. Крім того, важливою перевагою такого технологічного рішення є зменшення концентрації шкідливих газів на рівні тварин: вони накопичуються у резервуарах під підлогою, що має значення для приміщень із високою щільністю утримання свиней.

Комбіноване використання суцільних і решітчастих бетонних підлог дозволяє раціонально розподіляти станки для зони відпочинку та годування, що позитивно впливає на загальну гігієну в приміщенні. Для реалізації такої технології було створено широкий асортимент обладнання, яке активно впроваджується як у новозбудованих приміщеннях, так і при модернізації існуючих об'єктів. Багато українських та зарубіжних компаній займаються розробкою технічних рішень і адаптацією будівель до умов утримання на решітчастих підлогах.

До традиційних методів вирощування свиней належить також утримання тварин у літніх таборах за умови належної ветеринарної опіки.

На території України цей метод зокрема популярний у регіонах із жарким кліматом, оскільки дозволяє збільшити кількість поголів'я без додаткових інвестицій у будівництво нових приміщень. У літніх таборах свині можуть утримуватися як великими групами, так і меншими або навіть індивідуально. Проте варто врахувати, що рівень перетворення корму у цьому випадку є дещо нижчим порівняно із закритими приміщеннями.

Незважаючи на це, поліпшені умови руху та загальне комфортне середовище сприяють вирощуванню здорового ремонтного молодняка, який надалі придатний для тривалого використання навіть у рамках промислового виробництва.

Варто зазначити, що відповідальність ветеринарів при утриманні свиней у таких таборах суттєво зростає через ризик контакту із переносниками захворювань, а також можливість інфікування від ґрунту. Останнім часом в Україні набула популярності так звана канадська технологія утримання свиней.

У приміщеннях для забезпечення належної вентиляції передбачені спеціальні вентиляційні шахти. У періоди зниження середньодобової температури ці отвори закривають дерев'яними щитами для підтримання необхідного мікроклімату всередині приміщення. Фронтальна сторона обладнана тентовими воротами, які за допомогою блокової системи легко підіймаються та опускаються.

На прилеглій стороні споруди розташована бетонна площадка, де встановлені бункерні автогодівниці і автонапувалки. Ця зона адаптована для зручного під'їзду транспортних засобів. Внутрішній простір будівлі, зазвичай, заповнюється підстилкою із соломи. Крім соломи, можуть використовуватися й інші вологопоглинаючі органічні матеріали – тирса, лушпиння та подібні альтернативи. Для підвищення адсорбційної здатності підстилки до вологи та важких газів рекомендується попередньо викласти шар піску, який буде служити основою під солому.

У разі необхідності пісок можна замінити на асфальт або добре утрамбовану землю. Додатковий шар до підстилки поступово додають, коли солома надмірно намокає. Солому, зазвичай, доставляють у вигляді тюків без фіксуєчих мотузок, що дозволяє їй частково розпушитися при використанні. Завдяки природній поведінці тварин, вони рівномірно розподіляють солому по всій площі приміщення, сприяючи створенню комфортного середовища для утримання.

1.2. Особливості технології виробництва свинини

На підприємстві процес виробництва свинини включає три ключові етапи: отримання поросят, їх вирощування та відгодівлю. Ці етапи нерозривно взаємопов'язані і реалізуються шляхом технологічних процесів, які поділяються на основні та допоміжні.

Недотримання стандартів виконання будь-якого з цих процесів може негативно позначитись на загальній ефективності виробництва. В основі організації всього виробничого циклу лежить технологія, що виступає як система раціонального управління галузевою діяльністю. Технологія охоплює науково обґрунтовані методи та заходи, завдяки яким забезпечується отримання запланованої кількості продукції високої якості за мінімальних витрат праці й ресурсів. Окрім цього, вона спрямована на створення оптимальних біологічних, технологічних та організаційних умов для тварин.

Сучасне свинарство на промисловому рівні впроваджує інтенсивні підходи до виробництва, зокрема високий ступінь механізації та автоматизації трудомістких процесів. Значна увага приділяється організації якісної кормової бази, яка враховує біологічні особливості свиней різного віку та статі.

Технологічні рішення у виробництві свинини можуть змінюватися залежно від низки чинників, таких як породний склад поголів'я, темпи його

приросту, потужність підприємства, кліматичні умови та специфіка утримання й годівлі тварин. Незважаючи на ці варіації, існують спільні риси сучасних технологій у цій галузі: концентрація стандартного поголів'я; інтенсивне використання виробничих площ та ресурсів; чітка ритмічність і послідовність процесів; принцип потокового (конвеєрного) виробництва; високий рівень автоматизації; вузька спеціалізація технологічних операцій і впровадження науково обґрунтованих підходів до організації праці.

1.3. Відтворення стада свиней

Збільшення виробництва свинини та підвищення рентабельності цієї галузі значною мірою залежать від ефективної організації процесу відтворення стада свиней, що охоплює відновлення та збільшення їхньої чисельності. Основною метою є забезпечення стабільного відновлення маточного поголів'я та зростання продуктивності тварин, що дозволить щороку отримувати 18–20 кілограмів доступної свинини від однієї свиноматки у товарних господарствах або вирощувати не менше 19–20 висококласних племінних поросят. З них 5–6 голів можна буде реалізувати у спеціалізованих племінних господарствах. Ефективне планування відтворення вимагає врахування біологічних і господарчих особливостей свиней.

Варто зазначити, що статевая зрілість у молодих свиней настає раніше за фізіологічну. Перша охота у свинок починається приблизно на 180-й день життя, коли вони досягають ваги близько 73 кг. Однак, у цей час їхній організм ще не повністю сформований, що призводить до отримання малочисленного та менш життєздатного приплоду. Ремонтних свинок допускають до парування або осіменіння не раніше 8-місячного віку за умови маси не менше 120 кг. А ось дорослих свиноматок парують зазвичай під час першої охоти після відлучення поросят, звичайно через 4–6 днів після відлучення. Тривалість поросності становить у середньому 114 днів з

варіаціями в межах 93–125 днів. Господарська ефективність використання основного маточного стада залежить від таких чинників, як продуктивність, генетична цінність і загальний стан здоров'я тварин.

Хоча тривалість життя свиней може сягати 8–10 років, у стаді їх експлуатують лише протягом 3–4 років, отримуючи 6–8 опоросів. На кількість і якість потомства значний вплив має підготовка як самців-плідників, так і свиноматок до парування. Якщо кнурі використовуються протягом усього року, то їх варто утримувати в належних умовах на фермах.

У разі сезонного парування підготовчі заходи розпочинають за 1–1,5 місяця до цього періоду. Велику увагу приділяють досягненню необхідної вгодованості кнурів, які перед паруванням проходять обстеження статевої системи, перевірку активності статевих рефлексів і якості сперми. Тварини мають бути здоровими, мати високу статеву активність і відповідати вимогам заводської вгодованості.

При виявленні будь-яких відхилень, здійснюють корекцію раціону, поліпшують умови утримання й організують лікування. Крім того, у плідників обрізають ікла для запобігання травмуванню інших тварин. Під час підготовки свиноматок до парування особлива увага приділяється їхній годівлі, оскільки після відлучення поросят вони часто втрачають значну частину своєї живої ваги.

Їхня годівля регулюється таким чином, щоб відповідати заводським стандартам вгодованості та сприяти якіснішому заплідненню й природному формуванню життєздатного потомства. Надмірна або недостатня вага негативно позначається на якості приплоду. Наприклад, перегодовані свиноматки зазвичай мають слабше потомство. Для припинення виділення молока після відлучення поросят, протягом перших двох днів свиноматкам дається лише половина денного раціону.

Під час штучного запліднення свиноматок ключовим фактором успішності є регулярний контроль і виявлення моменту настання статевої охоти. Для максимально ефективного запліднення яйцеклітин, а отже,

підвищення багатоплідності, важливо максимально зблизити час осіменіння зі строком овуляції. На практиці цього досягають шляхом проведення кількох запліднень протягом однієї охоти з оптимально підібраними інтервалами.

Тривалість статевої охоти у свиноматок зазвичай становить 48 годин. Водночас є дані, що при застосуванні промислових технологій цей період може продовжуватись до 96 годин чи більше. Оптимальним часом для штучного запліднення вважається 24–30 годин від початку охоти.

Доведено, що правильне визначення її початку та запліднення у встановлений термін (24 години від початку) дають високу результативність: запліднюваність яйцеклітин досягає 95,7%, а багатоплідність є значною навіть при одноразовому осіменінні. Для проведення запліднення використовуються два основних методи: нефракційний і фракційний.

Порівняльний аналіз цих методів вказує на переваги фракційного способу, який дозволяє суттєво знизити витрати сперми. Зокрема, за допомогою цього методу можна зменшити кількість кнурів у господарстві майже в 2–3 рази при обслуговуванні тієї ж кількості свиноматок.

Після процедури запліднення свиноматок рекомендується утримувати в окремих клітках протягом не менше ніж двох діб. Всі результати запліднень повинні бути ретельно зафіксовані у журналі обліку [17].

Методи організації опоросів залежать від розміру і спеціалізації свиного господарства. Застосовуються або сезонно-турові, або цілорічні турові опороси. Ефективною є система турових опоросів, коли група свиноматок під опікою одного оператора приносить потомство впродовж 3–7 днів. Такий спосіб організації застосовується як у племінних господарствах, так і на невеликих фермах. На великих промислових підприємствах впроваджується ритмічно-турова потокова система отримання поросят.

Вона базується на рівномірному виробництві протягом року, що можливе лише за умови ретельного планування цілорічних опоросів від постійної кількості продуктивних і перевірених груп свиноматок [3].

1.4. Вирощування молодняку свиней

У перші дні життя поросята отримують усі необхідні поживні речовини виключно з материнського молока. Дослідження свідчать, що впродовж першого місяця 85% поживних потреб поросят на кожен кілограм приросту забезпечує молоко матері, а решта 15% припадає на підгодівлю. З настанням другого місяця співвідношення змінюється: частка материнського молока знижується до 30%, тоді як підгодівля покриває вже 70% потреб тварини. Загалом, від народження до 60-денного віку поживні речовини розподіляються так: 45% надходить із молока матері, а решта 55% – із додаткового корму. Материнське молоко є найважливішим джерелом поживних речовин для новонароджених поросят.

Кожен сосок свиноматки пов'язаний із окремою молочною залозою, яка функціонує самостійно. Найкраще розвинені передні соски, адже вони здатні виділяти більше молока, тоді як задні мають меншу продуктивність. Під час першої годівлі рекомендується розподілити соски між поросятами таким чином: слабшим і довготілим виділяють передні соски, а сильніших і добре розвинених привчають до задніх. Уже на третій день поросята запам'ятовують свій сосок, знаходять його безпомилково та охороняють його навіть у разі суперечок із родичами.

Починаючи з 3–4-го дня життя, поросяттам обов'язково слід надавати доступ до чистої питної води. За її відсутності вони можуть пити власну сечу, що часто стає причиною шлункових захворювань. Щоб уникнути таких проблем, приміщення для утримання поросят необхідно обладнати спеціальними автонапувалками. Якщо вони недоступні, встановлюють корита з чистою водою, яку потрібно оновлювати 5–6 разів на день. Молоко свиноматки також має дуже низький вміст заліза – важливого компонента гемоглобіну, що сприяє

транспортуванню кисню кров'ю. Через це рівень гемоглобіну в організмі поросят суттєво знижується вже в перші дні життя. Щоб уникнути розвитку анемії, рекомендується вводити поросят залізовмісні препарати.

Новонароджені поросята часто годуються: якщо молочність свиноматки невелика – з інтервалом у 25–40 хвилин, а якщо достатня – раз на 1–2 години. За один раз вони споживають від 15 до 25 грамів молока, найбільш енергійні можуть висмоктувати до 50–70 грамів.

На першій декаді життя порося потребує приблизно 300 грамів молока на першу добу та щонайменше 400 грамів – на другу. Далі його ріст багато в чому залежить від якісної підгодівлі, яку починають вводити вже із третього тижня життя.

У багатьох господарствах практикується випуск поросят із 3–5 денного віку разом зі свиноматкою на спеціальні трав'яні ділянки поруч із маточником.

У зимовий час рекомендується облаштовувати майданчики для прогулянок поблизу приміщень. Вони повинні бути захищені від вітру і мати дерев'яний настил, який регулярно очищується від снігу. На першу прогулянку взимку поросят випускають у п'ятидесятиденному віці на 3–5 хвилин. У віці двох-трьох тижнів їх уже можна випускати на 20–30 хвилин, а після досягнення п'яти-шести тижнів – на одну-дві години залежно від погодних умов.

Правильне відлучення поросят потребує спеціальної підготовки, яка враховує низку факторів. Зокрема, залежно від молочності свиноматок, необхідно поступово зменшувати їхній раціон, обмежувати споживання води та виключати соковиті корми. Скорочується час перебування поросят під свиноматкою під час годування. Крім того, варто поступово привчати молодняк до споживання підкорму у достатній кількості.

Процес відлучення відбувається одночасно для всього приплоду, незалежно від його віку. Свиноматок і поросят після цього поміщають у

ізолювані приміщення. Перші дні після відлучення є складним періодом для поросят через низку несприятливих факторів. Серед них можна виокремити зміну раціону, переміщення у нові приміщення з іншим мікрокліматом, а також групове утримання тварин із різних гнізд у групах по 20–25 особин. Усе це створює умови, що можуть спричиняти стрес у поросят. Втім, ці ризики можна мінімізувати.

Для цього слід формувати менші за розміром групи поросят і уникати дозмішування тварин із різних виробничих груп. Роботи з догляду за поросятами потрібно організовувати в один й той самий час доби, покращувати мікроклімат приміщень та забезпечувати якість кормів. З переходом свинарства на промислову основу впроваджено одно-, дво- та трифазні системи вирощування молодняка. При однофазному (або сімейно-гніздовому) способі поросят залишають у станках для опоросу після відлучення та вирощують там до завершення відгодівлі. Свиноматок натомість переводять на пункти штучного осіменіння. Завдяки цьому методу вдалося мінімізувати стрес від переміщень і перегрупувань поросят, що позитивно впливає на їхні середньодобові прирости.

Однак така система має недолік: обладнання та огорожі в станках часто пошкоджуються і потребують ремонту після кожного циклу. У рамках двофазної системи поросят залишають у станках для опоросу до досягнення віку 3–4 місяців, а потім переводять у відгодівельники, де їх перегруповують за живою масою. Там тварини утримуються до здачі на м'ясопереробне підприємство. Такий підхід дозволяє суттєво зменшити втрати приросту через стрес від переміщень і перегрупувань.

Водночас практика демонструє, що утримання поросят у станках для опоросу до цього віку є економічно недоцільним. Трифазна система вирощування передбачає переведення поросят після відлучення у віці 26–35 днів до окремого цеху для молодняка. Там тварин з різних гнізд формують у групи по 25 голів за живою масою і розміщують у групових станках у цеху відгодівлі. Досвід показує, що хоча трифазна система і має

пригнічуючий вплив на молодняк через часті зміни середовища, її можна успішно адаптувати. Наприклад, рекомендується переводити поросят віком не менше 35–45 днів у менші групові станки на 15–18 голів. Незалежно від обраної системи вирощування важливо постійно контролювати здоров'я поголів'я, працювати з тваринами спокійно та дотримуватися чіткого режиму виконання робіт. Хворих або ослаблених особин необхідно вчасно виявляти, надавати їм додаткове харчування і забезпечувати лікування.

У зимовий період годування тварин передбачає включення до раціону до 1,2 кг суміші різноманітних зернових кормів, з яких 200 г складають бобові, 200–250 г – трав'яне борошно, 1 кг – коренеплоди. Також частка кормів тваринного походження, таких як молочні відходи або їх замітники, повинна становити щонайменше 10% від загальної поживності раціону. Для поросят віком 35 днів, уже відлучених від свиноматок, рекомендується спеціальний кормовий склад, що включає 64% дерті, 25% запареного гороху, 8% рибного борошна і 5% свіжих відвійок. Раннє відлучення поросят може бути виправданим лише за умови організації їх харчування економічно вигідними та високоякісними кормами.

Одним із важливих чинників є вміст протеїну в раціоні, адже цей показник впливає на правильний розвиток поросят і на собівартість годування. У свинарстві особлива увага приділяється створенню умов для вирощування ремонтного молодняку. Для формування ремонтного стада турово-сезонна система диктує необхідність відбору свинок із зимових опоросів, тоді як при рівномірно-річній системі відбір здійснюють протягом всього року. У племінних господарствах свинок вибирають серед потомства провідних свиноматок або від маток у спеціалізованих товарних господарствах і комплексах племінних репродукторів. Свинок оцінюють у віці двох місяців – їх живва маса має бути від 16 до 18 кг, а показники відповідати стандартам: з кожного гнізда виділяють три-чотири найкращі особини.

Відбір базується на відповідності першому класу, правильному будовою зубів, добре розвинених сосках (мінімум 12 одиниць), а також на відсутності екстер'єрних дефектів, зокрема кратерних сосків.

Ремонтний молодняк ізолюють від інших виробничих груп, створюючи найкращі умови для його розвитку та росту. Свинки повинні досягати таких показників живої маси: у чотиримісячному віці – 35–36 кг, у шести місяцях – 60–70 кг, а до восьми місяців – 120 кг (свинки) та 150 кг (кнурці). Середньодобовий приріст для свинок має становити близько 600 г, для кнурців – 650 г. Інтенсивний ріст і розвиток ремонтного молодняку можливий лише за умови збалансованого харчування, яке повністю задовольняє потреби організму та відповідає особливостям годівлі та умов кормовиробництва. На ранніх етапах життя молодняк активно нарощує м'язову тканину та накопичує мінеральні речовини, тому важливо забезпечити його належною кількістю легко засвоюваного протеїну, кальцію, фосфору, мікроелементів і вітамінів.

Нестача цих речовин може уповільнити розвиток організму, тоді як надмірне споживання легкозасвоюваних вуглеводів (особливо через концентровані зернові корми) може викликати ожиріння. У таких випадках необхідно забезпечити активний моціон та включити до раціону соковиті зелені корми. На племінних та репродукторних фермах ремонтному молодняку рекомендується годування зволоженою кормовою сумішшю у пропорції 1:1 двічі на день із забезпеченням постійного доступу до води.

1.5. Відгодівля свиней

Відгодівля свиней є завершальним етапом виробництва свинини. Від раціональної організації цього процесу значною мірою залежать інтенсивність ведення та рентабельність свинарства. Основна мета відгодівлі полягає в отриманні від тварин максимального приросту живої

маси в найкоротші терміни з мінімальними витратами кормів на одиницю продукції.

Для різних видів відгодівлі притаманні свої особливості, пов'язані з такими факторами, як вік тварин, стать, породні якості, будова тіла, поживна цінність кормів, склад раціону, способи підготовки кормів, методи утримання свиней у різні періоди росту, мікроклімат у приміщеннях, маса свиней при зніманні з відгодівлі та інші. Інтенсивність росту свиней визначається величиною середньодобових приростів і кількістю днів, необхідних для досягнення живої маси 100 кг. Існує три види відгодівлі: м'ясна, беконна та до жирних кондицій.

Для виробництва м'ясної свинини на відгодівлю використовують нормально розвинених поросят різних порід (чистопородних, помісних або гібридних) у 3-місячному віці з живою масою 25–30 кг, а процес закінчується через 4–4,5 місяці. Відгодівлю організовують у два етапи: перший (підготовчий) триває з 3 до 5,5 місяців, другий (заключний) – з 5,5 до 8 місяців. Протягом першого періоду відгодівлі підсвинки досягають живої маси 60 кг при середньодобових приростах 500 г та витратах кормів 4,2 – 4,5 корм. од на 1 кг приросту, а за другий – 120–130 кг при середньодобових приростах 600–700 г і витратах кормів 5,0–5,5 корм. од на 1 кг приросту [3].

Значну увагу при постановці на відгодівлю приділяють породі, як основному чиннику спадковості тварин.

За даними ряду вчених туші помісних тварин перевищують чистопорідних за довжиною напівтуші – на 3% площі «м'язового вічка) – на 5% і товщині підшкірного жиру – на 2%. Найбільший вихід м'язової тканини отримують від помісей великої білої х дюрок – 60,77%, а найменший від помісей великої білої х великої чорної – 53,65%, тварини саме цього походження мали найбільший вихід жирової тканини – 28,75%. Однак, найбільш бажаний для промислової переробки анатомо-морфологічний склад мали туші чистопорідних тварин.

У процесі м'ясної відгодівлі використовують різні корми, які більш доступні в господарстві. Якщо спеціальні комбікорми відсутні, застосовують кормосуміші та змішаний тип годівлі, включають у раціон концентрати, соковиті та грубі корми і відходи технічних виробництв. Найбільш поширені типи годівлі: концентратний, концентратно-картопляний, концентратно-коренеплідний, концентратно-силосний, також застосовують відгодівлю з використанням харчових відходів.

Збільшення вмісту протеїну в раціонах на 12–15% у порівнянні з існуючими нормами може підвищити вихід пісного м'яса в тушах свиней на 2,3–4,7%. Натомість, зниження рівня протеїну в раціонах молодняку на 5% призводить до раннього осалювання туш, збільшує витрати кормів на 0,05 корм. од., знижує приріст живої маси на 15 г і зменшує вихід пісного м'яса на 0,3% [4].

Збалансований рівень годівлі, для всіх без виключення свиней різних генотипів, сприяє підвищенню їх відгодівельних якостей, навпаки, зниження вимог до умов годівлі супроводжуються зниженням усіх економічних показників.

Беконна відгодівля – це особливий вид відгодівлі молодняку, в результаті якого одержують м'ясо високої якості.

Для беконної відгодівлі відбирають підсвинків живою масою 25–30 кг у 3-місячному віці білої масті, на середніх за висотою кінцівках, без ушкоджень шкіри, з довгим рівним тулубом, легкими лопатками, відносно невеликою головою, широкими і добре розвиненими окостами. Таким вимогам найбільше відповідає молодняк породи ландрас, великої білої, естонської беконної, полтавської м'ясної, української м'ясної та їх помісей.

Тварин на бекон відгодовують у два періоди. Перший триває від 2,5– до 5–5,5-місячного віку при середньодобових приростах 450 - 500 г, другий – від 5–5,5 – до 7,5–8-місячного віку при середньодобових приростах не нижче 600 г і досягненні живої маси молодняку 95–105 кг [16].

Високоякісний бекон можна отримати лише за умови, що свині отримують збалансовані раціони, які містять усі необхідні поживні речовини, зокрема протеїн. На початку відгодівлі його кількість на одну кормову одиницю повинна становити 120–140 грамів, а наприкінці – 90–100 грамів. Для цього процесу рекомендується використовувати спеціальні комбікорми. Відгодівлю також можна проводити на концентратно-картопляних або концентратно-коренеплідних раціонах, де частка концентратів становить 60–70%.

У другий період відгодівлі до кормів, що покращують якість бекону, належать ячмінь, горох, жито (до 30–40% за поживністю), просо, люпин, вику, а також молоко з низьким вмістом жиру, рибне борошно, зелені та соковиті корми. Кормами, що погіршують якість, є м'ясне борошно, макуха, рибні відходи, мелясу, висівки, овес, соя та кукурудза, якщо їх частка перевищує 35% за поживністю. Останні слід згодовувати в обмежених кількостях або повністю виключити з раціону за місяць до завершення відгодівлі [16].

Основна мета: відгодівля свиней до жирних кондицій – за короткий строк одержати значну кількість сала, м'яса, а також внутрішнього жиру. Використовують для такої відгодівлі старих і вибракуваних малопродуктивних кнурів та свиноматок, а також молодняк і перевірюваних свиноматок. Перед постановкою на відгодівлю кнурів каструють.

Від 60 до 90 днів триває відгодівля до жирних кондицій. За цей час жива маса свиней збільшується на 50–60 %, товщина шпигу в дорослих тварин становить більше 7, а у тих, що ростуть - більше 4 см при середньодобових приростах 800–1000 г і витратах 6,5–8,5 корм. од. кормів на 1 кг приросту. До 60 % досягає вихід сала, забійний вихід – 80–85 % проти 70–75 % при м'ясній та беконній відгодівлях. До 160–180 кг відгодовують Перевірюваних свиноматок, а молодняк – більше 150 кг.

У перший період відгодівлі свиней (30–45 днів) спостерігається підвищений апетит, тому в раціонах переважають переважно дешеві об'ємні корми. Наприкінці відгодівлі кількість таких кормів зменшують, натомість збільшують частку концентрованих кормів [20].

Серед основних кормів, що використовуються, можна виділити кукурудзу, зернові відходи, зелені корми, картоплю, коренеплоди, жом та харчові відходи. У останній місяць відгодівлі до раціону свиней додають картоплю, ячмінь, горох і просо, які сприяють покращенню якості м'яса та шпику. Водночас сою, гречку, рибу, рибне борошно, кукурудзу та макуху, які можуть погіршити якість шпику, виключають з раціону наприкінці відгодівлі [1].

1.6. Заключення з огляду літератури

Аналіз літературних джерел демонструє, що прогресивний розвиток галузі свинарства, яка є однією з ключових і найбільш прибуткових сфер тваринництва в Україні, неможливий без активного впровадження сучасних промислових технологій виробництва. Основна мета таких технологій — максимально ефективно використання потенціалу тварин, що передбачає інтенсивну експлуатацію природних властивостей свиней до швидкого розмноження і стрімкого росту, а також забезпечення чіткої узгодженості репродуктивних процесів і відгодівлі на всіх етапах виробництва. У таких умовах необхідна гармонійна інтеграція всіх складових виробничої системи: біологічного матеріалу, технічного оснащення і людських ресурсів. Ключовий принцип полягає в тому, що в системі "тварина-машина" першорядне значення має надаватися тварині, тоді як технічні засоби повинні створювати умови для реалізації її генетичних та інших переваг на благо людини за допомогою її праці. Значну роль у будь-якій технології виробництва свинини відіграє процес отримання і вирощування

високопродуктивного молодняку. Це один із найважливіших та найскладніших етапів у ланцюжку технологічних операцій.

Для забезпечення вирощування здорових і добре розвинених поросят, здатних демонструвати високу швидкість росту, необхідно не лише ефективно використовувати плідників і основне поголів'я, але й створювати належні умови для годівлі, догляду та утримання тварин у період їхнього розвитку.

Технологічні удосконалення виправдані тоді, коли породному або помісному, а також гібридному молодняку, отриманому від ретельно відібраних порід, заводських типів і ліній із перевіреними комбінативними здібностями, максимально відповідають умови годівлі, режим утримання, а також розміри та конструкція обладнання. Цей комплекс заходів дозволяє виробляти більше якісної продукції за мінімально можливих витрат часу та ресурсів при механізованій організації праці.

РОЗДІЛ 2

МАТЕРІАЛ, УМОВИ І МЕТОДИКА ВИКОНАННЯ РОБОТИ

2.1. Місце та об'єкт досліджень

Дослідження проведено на базі державного підприємства дослідного господарства «Олександрівське», що входить до складу Національного наукового центру «Інститут землеробства НААН» і розташоване в Гайсинському районі Вінницької області.

Це багатопрофільне аграрне підприємство, яке поєднує виробничу діяльність із науковими дослідженнями. Основні напрями його роботи охоплюють рослинництво та тваринництво, зокрема розведення великої рогатої худоби й свиней.

Клімат регіону сприяє розвитку сільського господарства. Безморозний період триває в середньому 200–210 днів, що дозволяє вирощувати широкий спектр кормових культур і формувати стабільну кормову базу для підтримання тваринницьких галузей. Вегетаційний період, який починається у березні-квітні і завершується в жовтні-листопаді, забезпечує ефективне використання природно-кліматичних ресурсів для цілорічного забезпечення тварин кормами.

Це дослідження присвячене галузі свинарства на даному підприємстві. У ньому детально розглядаються технологічні методи виробництва свинини, а також системи утримання, годівлі та відтворення поголів'я. Особлива увага приділяється організації виробничого процесу отримання свинини та аналізу його результативності в умовах діяльності господарства.

Глибоко залягають ґрунтові води і не впливають прямо на процеси ґрунтоутворення.

Середньорічна кількість опадів складає 410–430 мм. Найбільша їх кількість припадає на червень-липень. Весна й осінь сухі з середньомісячною

кількістю опадів 25-28 мм. Тому запас вологи у ґрунті до початку вегетаційного періоду незначний.

Веgetаційний період є тривалим: він розпочинається в другій декаді березня – на початку квітня і триває до третьої декади жовтня – початку листопада. Теплозабезпеченість оцінюється за сумами середніх добових температур (понад 10 °С), які коливаються від 3000 до 3200 °С.

Сумарність активних температур за вегетаційний період досягає 4010°.

Середньорічна температура становить +10,3 °С. У найспекотніший місяць (липень) середня температура досягає +28,3 °С, а тривалість безморозного періоду коливається від 200 до 215 днів. Сніговий покрив є короткочасним і нестійким, його висота не перевищує 10 см.

Ґрунти основного земельного масиву господарства представлені південними чорноземами та їх різновидами.

Загальний стан господарства можна оцінити за наявністю земельних ресурсів, їх використанням, кормовою базою та поголів'ям сільськогосподарських тварин.

Експлікація земельних угідь ДПДГ «Олександрівське» ННЦ «ІЗ НААН» Гайсинського району, Вінницької області на кінець поточного року наведена в таблиці 1.

Таблиця 1

Земельні угіддя ДПДГ «Олександрівське» ННЦ «ІЗ НААН», га

Угіддя	Роки		
	2023	2024	2025
Земельна площа, всього га	7360	7495	7630
з них рілля	6080	6210	6340
Багаторічні насадження	72	76	74
Пасовище	1208	1209	1216

З даних таблиці 1 видно, що на протязі останніх трьох років у землекористуванні господарства відбувалися зміни.

У ДПДГ «Олександрівське» протягом 2023–2025 років спостерігається поступове зростання загальної площі земельних угідь. Площа ріллі демонструє стійку тенденцію до збільшення, що вказує на покращення ефективності управління земельними ресурсами. Угіддя під багаторічними насадженнями постійно змінюється. Площа пасовищ залишається майже незмінною, що свідчить про стабільність структури землекористування в господарстві.

Крім того, до сівозмін господарства входять кормові культури. Їх площа і урожайність кормових представлена в таблиці 2.

Таблиця 2

Площа й урожайність кормових культур

Назва культури	Площа, га			Урожайність, ц/га		
	Роки			Роки		
	2023	2024	2025	2023	2024	2025
Кукурудза на силос	520	550	580	410	425	440
Багаторічні трави на зелений корм	310	330	350	85	90	95
Однорічні трави	260	275	290	70	75	80
Кормові Буряки	120	130	140	320	335	350
Зернові на корм	480	500	520	52	55	58

Відповідно до даних таблиці 2, у господарстві простежується стійка тенденція до розширення площ, зайнятих кормовими культурами у період 2023–2025 років. Основною культурою в структурі посівів залишається кукурудза на силос, яка відіграє ключову роль як джерело соковитих кормів. Спостерігається позитивна динаміка врожайності більшості культур, що

свідчить про зростання ефективності використання земельних ресурсів і покращення технологій вирощування кормових культур.

Урожайність кормових культур з кожним роком підвищувалася, що можна віднести на користь поліпшення агроеліоративних заходів у господарстві чи погодних умов. В цілому, враховуючи досить високу забезпеченість господарства пасовищами, можна дійти до висновку, що кормовий баланс на протязі останніх трьох років складався задовільно.

Тваринництво господарства представлено галузями скотарства, вівчарства і свинарства. Динаміка поголів'я станом на 1 січня представлена в таблиці 3.

Таблиця 3

Динаміка чисельності поголів'я тварин, гол.

Види тварин	Роки			Відх 2025\2023
	2023	2024	2025	+ -
Велика рогата худоба	420	450	480	+60
У т.ч корови	180	190	200	+20
Свині, всього	950	1020	1100	+150
в т.ч. основних свиноматок	120	130	140	+20
Молодняк свиней, всього	830	890	960	+130

За результатами даних таблиці 3 видно, що у господарстві спостерігається стійка тенденція до зростання чисельності поголів'я тварин у період 2023–2025 років. Загальна кількість великої рогатої худоби у 2025 році збільшилася на 60 голів (14,3%) у порівнянні з 2023 роком, із яких 20 припадає на корів, частка якого становить 11,1%, що підтверджує поступовий розвиток молочного напрямку діяльності. Також зафіксовано приріст поголів'я свиней на 150 голів. У 2024 році кількість свиней зросла на 70 голів, що становить 7,37%, а у 2025 році ще на 80 голів (7,84%).

Відповідно, зросла і чисельність свиноматок – щорічно по 10 голів. За період 2023-2025 р.р. у відсотковому відношенні становить 16,7%. Це створює сприятливі умови для оновлення та розширення стада. Збільшення кількості молодняка свиней за досліджуваний період становить 130 голів. Так у 2024 році кількість молодняка свиней збільшилася на 7,2 % (60 гол.), а у 2025 році ще на 7,9% (70 гол.). Це свідчить про підвищення рівня відтворювальної здатності та загальну ефективність функціонування свинарської галузі.

Отже, динаміка чисельності поголів'я тварин у господарстві з кожним роком поліпшується.

2.2. Методика виконання роботи

Методологія виконання кваліфікаційної роботи базується на застосуванні комплексу загальнонаукових і спеціалізованих методів дослідження, які забезпечують можливість об'єктивного аналізу стану та ефективності технологій виробництва продукції свинарства в умовах конкретного господарства.

Дослідження здійснювалися на прикладі ДПДГ «Олександрівське» з використанням виробничої документації підприємства за період 2023–2025 років, а також даних первинного зоотехнічного та бухгалтерського обліку.

У ході виконання дослідження застосовували такі методи:

1. Аналітичний метод – для детального аналізу стану свинарської галузі, включаючи технології утримання, годівлі та відтворення стада.
2. Статистичний метод – для обробки даних про чисельність поголів'я, продуктивність тварин і економічну ефективність виробництва.
3. Порівняльний метод – для аналізу динаміки змін основних показників у період з 2023 по 2025 роки.
4. Розрахунково-конструктивний метод – для визначення економічної ефективності виробництва свинини та обґрунтування рекомендацій щодо її підвищення.

При оцінці продуктивності свиней враховували ключові показники, як-от середньодобовий приріст живої маси, багатоплідність свиноматок, рівень збереженості молодняка та витрати кормів на 1 кг приросту. Економічна ефективність виробництва визначалася через розрахунок собівартості продукції, рівня рентабельності, отриманого прибутку та питомих витрат кормів, які складають значну частку витрат у структурі господарства. Аналіз одержаних результатів включав узагальнення, систематизацію та співставлення показників, що дозволило виявити основні тенденції розвитку галузі й окреслити резерви для підвищення її ефективності.

Для оцінки продуктивності свиноматок враховували їх багатоплідність, великоплідність та діловий вихід поросят при відлученні. Оцінка проводилася на основі даних з «Книги обліку опоросів та приплоду свиней» (форма 5-св) і «Станкової карти підсисної свиноматки» (форма 8-св) та їх аналізу.

Відтворювальні характеристики стада свиней оцінювалися за даними «Журналу парувальності та осіменіння свиней» (форма 4-св) та їх аналізом.

Відгодівельні якості визначалися на основі результатів зважувань і середньодобових приростів живої маси відгодівельного молодняка в певні вікові періоди, а також за віком досягнення живої маси 100 кг.

Проводили аналіз технології годівлі з урахуванням поживності фактичних раціонів та кормового балансу господарства, а також умов утримання тварин різних статевовікових груп.

РОЗДІЛ 3

РЕЗУЛЬТАТИ ВЛАСНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

3.1. Характеристика галузі свинарства

На території ДПДГ «Олександрівське» Гайсинського району Вінницької області здійснюється розведення великої рогатої худоби та вирощування сільськогосподарських культур.

Для отримання відгодівельного поголів'я в господарстві застосовують промислове схрещування, а для отримання ремонтного молодняка – чистопорідне розведення.

Організація виробничих процесів будується на принципах поділу поголів'я за фізіологічними станами та віковими категоріями, що створює оптимальні умови для утримання і годівлі кожної групи тварин.

У господарстві практикується групове утримання свиней, яке сприяє підвищенню ефективності праці та раціональному використанню виробничих площ. Раціон годування розроблений із врахуванням специфіки вікових і фізіологічних потреб тварин та включає застосування повнораціонних комбікормів, які забезпечують необхідний рівень поживних речовин. Процес відтворення стада базується на біологічних особливостях свиней, зокрема враховуючи середню тривалість поросності в 114 днів і високу плодючість свиноматок.

Завдяки цьому господарство має можливість регулярно поповнювати поголів'я молодняком, що забезпечує безперервність і стабільність виробництва. До ключових чинників підвищення ефективності галузі належить підтримання оптимального мікроклімату в виробничих приміщеннях. Це охоплює регулювання температури, вологості й вентиляції, адже будь-які відхилення можуть негативно вплинути на продуктивність і здоров'я тварин. Свинарство у ДПДГ «Олександрівське» демонструє

стабільну динаміку розвитку, чітку організацію виробничих процесів і значні можливості для подальшого вдосконалення. Цього можна досягти шляхом впровадження сучасних технологій в годівлю, утримання та відтворення стада.

Розподіл маточного поголів'я свиней за класами наведені в таблиці 4.

Таблиця 4

Класний склад основних свиноматок ДПДГ «Олександрівське»

Клас	Роки					
	2023		2024		2025	
	голів	%	голів	%	голів	%
Еліта-рекорд	15	12.5	18	13.8	20	14.3
Еліта	45	37.5	50	38.5	55	39.3
I	40	33.3	42	32.3	45	32.1
II	20	16.7	20	15.4	20	14.3
Разом	120	100	130	100	140	100

За результатами комплексної оцінки, основні свиноматки ДПДГ «Олександрівське» належать до класів еліта-рекорд, еліта, перший та другий. За результатами таблиці 4 видно, що за період 2023–2025 років виявлено тенденцію до поступового покращення племінної структури стада. Частка високопродуктивних свиноматок класів «еліта-рекорд» та «еліта» збільшилася з 50,0% у 2023 році до 53,6% у 2025 році.

До першого класу відносилося 40-45 голів свиноматок. Чисельність свиноматок другого класу залишається стабільною, що підтверджує стійкість основного продуктивного ядра стада.

Загалом кількість основних свиноматок у господарстві зросла з 120 до 140 голів (16,7%), що позитивно впливає на темпи відтворення стада та загальний обсяг виробництва свинини.

Це свідчить про покращення якості племінного відбору та ефективність селекційної роботи в господарстві.

Отже, у ДПДГ «Олександрівське» створені сприятливі умови для подальшого розвитку та підвищення ефективності галузі свинарства.

Дані про структуру стада викладені в таблиці 5.

Таблиця 5

Структура стада свиней ДПДГ «Олександрівське»

Статевовікові групи	Роки					
	2023		2024		2025	
	голів	%	голів	%	голів	%
Кнури-плідники	20	2.1	20	2.0	20	1.8
Основні свиноматки,	120	12.6	130	12.7	140	12.7
Поросята до 2 міс	300	31.6	320	31.4	350	31.8
Молодняк на дорощуванні	250	26.3	270	26.5	290	26.4
Свині на відгодівлі	260	27.4	280	27.4	300	27.3
Всього	950	100	1020	100	1100	100

Аналіз структури поголів'я свиней у ДПДГ «Олександрівське» за період 2023–2025 років демонструє збалансовану та ефективну виробничу організацію стада, з характерною для підприємств із замкненим циклом виробництва схемою управління. Ведучу роль у структурі займають поросята віком до двох місяців, чия частка становить приблизно 31,4–31,8%. Це свідчить про високий рівень відтворення поголів'я.

Молодняк на дорощуванні у 2025 році складає 26,4% від загальної чисельності, а свині на відгодівлі – 27,3%. Такий розподіл забезпечує безперебійну роботу виробничого циклу. Частка свиноматок за період 2023-2025 р.р. залишається стабільною на рівні 12,6–12,7%, що відповідає нормативам для оптимального функціонування господарства. У структурі поголів'я частка кнурів-плідників не перевищує 2%, що характеризує

підприємство з точки зору економічної ефективності. Загальна кількість поголів'я демонструє тенденцію до зростання: з 950 голів у 2023 році до 1100 голів у 2025 році (15,8%). Це є переконливим доказом поступового розвитку та вдосконалення діяльності господарства.

Отже, структура стада має оптимальний баланс, що забезпечує стабільний розвиток галузі та сприяє ефективному веденню свинарства на підприємстві.

3.2. Продуктивні якості стада свиней

Продуктивні якості свиней є ключовим фактором, що визначає ефективність розвитку галузі свинарства. Вони впливають на обсяги одержуваної продукції, економічну рентабельність виробництва та перспективи успішного функціонування господарства. У Державному підприємстві-дослідному господарстві "Олександрівське" продуктивність свиней оцінюється за такими основними аспектами: багатоплідність свиноматок, маса гнізда при народженні й відлученні, середньодобові прирости молодняка, рівень виживаності поросят та обсяги кормових витрат на одиницю приросту.

Аналіз даних за період 2023–2025 років демонструє позитивну тенденцію до підвищення продуктивності свиней. Цього вдалося досягти завдяки покращенню умов годівлі та утримання, а також активному впровадженню селекційно-племінних підходів у роботу зі стадом. Зокрема, спостерігається зростання середніх показників багатоплідності свиноматок, що вказує на покращення їхньої відтворювальної здатності.

Також збільшується маса гнізда під час відлучення, що свідчить про високий рівень продуктивності свиноматок та ефективну організацію годування поросят. Показники виживаності поросят залишаються стабільно високими, що є результатом належного ветеринарного супроводу, дотримання санітарних норм і якісного догляду за тваринами. Динаміка

середньодобових приростів молодняка також має позитивний характер, що сприяє скороченню тривалості періоду відгодівлі та зниженню витрат на корми, таким чином підвищуючи загальну ефективність виробництва таблиця 6.

Таблиця 6

**Продуктивні якості основних свиноматок ДПДГ
«Олександрівське»**

Показники	Роки		
	2023	2024	2025
Багатоплідність, гол.	10.5	10.8	11.2
Маса гнізда при народженні, кг	13.0	13.5	14.0
Маса гнізда при відлученні, кг	75	80	85
Кількість поросят при відлученні, гол	9.5	9.8	10.2
Збереженість поросят, %	90	92	94
Середньодобовий приріст, г	550	580	620

Аналіз продуктивності основних свиноматок у ДПДГ «Олександрівське» за 2023–2025 роки демонструє позитивну динаміку ключових показників. Багатоплідність свиноматок зросла з 10,5 до 11,2 поросят (6,7%), що є вагомим чинником збільшення обсягів продукції.

Маса гнізда як при народженні, так і при відлученні має стійку тенденцію до підвищення, що свідчить про значне покращення умов утримання та раціонального годування тварин. Кількість поросят, які доживають до відлучення, суттєво зросла, а рівень їхньої збереженості підвищився з 90% до 94%. Це є результатом ефективної роботи ветеринарної служби та покращення системи догляду за поголів'ям. Спостерігається також збільшення середньодобових приростів молодняка, що сприяє скороченню тривалості відгодівлі. Так у 2025 р. середньодобовий приріст поросят у порівнянні з 2023 роком збільшився на 70 г (12,7%).

Таким чином, продуктивні показники стада свиней у господарстві помітно покращуються, створюючи сприятливі умови для подальшого розвитку галузі.

Відгодівельні якості та скоростиглість молодняку свиней представлено таблиці 7.

Таблиця 7

Відгодівельні якості та скоростиглість молодняку свиней

ДПДГ «Олександрівське»

Показники	Роки		
	2023	2024	2025
Жива маса при постановці на відгодівлю, кг	28	30	32,5
Середньодобовий приріст під час відгодівлі, г	550	580	620
Вік досягнення живої маси 100 кг, дн.	200	190	180
Жива маса при здачі на забій, кг	110	112	115
Витрати кормів на 1 ц приросту живої маси, у корм. од.	4,58	4,46	4,35

Аналіз відгодівельних характеристик та швидкості дозрівання молодняку свиней у ДПДГ «Олександрівське» за період 2023–2025 років демонструє стійку позитивну динаміку ключових виробничих показників. На відгодівлю до м'ясних кондицій у господарстві ставлять помісний молодняк у віці 75 днів живою масою 28-32,5 кг. Тваринам створюють такі умови утримання і годівлі, що їх середньодобовий приріст з року в рік підвищується. Упродовж цього часу середньодобові прирости зросли з 550 г у 2023 році до 620 г у 2025 році, частка якого становить 12,7%, що свідчить про помітне покращення умов годівлі й утримання тварин. Водночас тривалість досягнення живої маси 100 кг скоротилася із 200 до 180 днів, що є важливим індикатором високої скоростиглості поголів'я.

Жива маса свиней при здачі на забій також демонструє тенденцію до зростання і становила 115 кг у 2025 році. Це позитивно позначається на збільшенні обсягів м'ясної продукції.

Крім того, ефективність використання кормів значно покращилася: витрати кормів на 1 кг приросту зменшилися з 4,582 до 4,35 кормових одиниць. Ще однією позитивною зміною стало скорочення тривалості відгодівлі на 10 днів, що дозволяє швидше отримувати готову продукцію та знижувати загальні виробничі затрати.

Загалом у господарстві спостерігається невинне підвищення відгодівельних якостей і скоростиглості свиней, що безпосередньо сприяє зростанню економічної ефективності свинарської галузі.

3.3. Відтворення стада

Відтворення свинячого поголів'я відіграє надзвичайно важливу роль у забезпеченні стабільної роботи свинарської галузі. Воно гарантує безперервність виробничого циклу та створює необхідний запас молодняку для відгодівлі, що сприяє оптимізації процесів у господарстві. У державному підприємстві дослідного господарства «Олександрівське» система відтворення стада побудована на основі глибокого розуміння біологічних особливостей свиней і впровадження новітніх технологічних рішень. Осіменіння свиноматок здійснюється за чітко спланованим графіком, що дозволяє рівномірно отримувати приплоди протягом усього року, забезпечуючи стабільність виробництва.

Ефективність відтворення поголів'я оцінюється низкою ключових показників: кількістю опоросів, рівнем багатоплідності свиноматок, числом порослят, отриманих від однієї свиноматки, забезпеченням виживання молодняку, а також кількістю порослят, переведених на відлучення.

3.4. Технологія годівлі свиней різних статевовікових груп

Раціональна організація годівлі свиней є ключовим чинником підвищення їхньої продуктивності та загальної ефективності виробництва свинини. Вона повинна забезпечувати тварин усіма необхідними поживними речовинами, відповідно до їх вікових особливостей, фізіологічного стану та призначення. У господарстві "Олександрівське" годівля свиней організована на основі повнораціонних комбікормів, які покривають потреби тварин у протеїнах, енергії, мінералах та вітамінах. Раціони ретельно збалансовані згідно з існуючими нормами і спрямовані на забезпечення високих темпів приросту живої маси за мінімальних витрат кормів. Організація годівлі здійснюється з урахуванням статевовікових груп тварин. Так, для кнурів-плідників розроблені раціони, які підтримують оптимальну вгодованість, високу статеву активність і якість сперми.

До складу таких раціонів включають концентровані корми, білково-вітамінні добавки та соковиті корми. Дотримання суворого нормування є критично важливим, оскільки як перегодовування, так і недогодовування негативно впливають на репродуктивні властивості тварин. Новонароджених поросят годують переважно молоком матері, яке є основним джерелом їхнього живлення в перші дні життя. З п'ятого-сьомого дня їх поступово привчають до споживання престартерів. Надалі до раціону поросят додають концентровані корми, соковиті продукти та мінеральні речовини.

Особливу увагу приділяють забезпеченню тварин чистою водою та залізовмісними добавками для профілактики анемії. На етапі дорощування молодняк переходить на повнораціонні комбікорми, що сприяє їх інтенсивному зростанню та розвитку. Годівля проводиться кілька разів на день із урахуванням маси тіла кожної тварини. Основна мета відгодівлі полягає у досягненні високих середньодобових приростів і отриманні якісної свинини.

Оснoву раціoну склaдуть кoнцeнтрoвані кoрми, бaгaті нa прoтeїни тa eнeргію. Використання збалансованих кормових раціонів дає змогу зменшити витрати кормів на отримання 1 кг приросту й одночасно скоротити терміни відгодівлі. Таким чином, у господарстві "Олександрівське" запроваджено ефективну систему годівлі свиней різних статевовікових груп. Вона базується на використанні повнораціонних комбикормів і враховує біологічні потреби тварин. Це забезпечує підвищення їхньої продуктивності, скорочення витрат кормів та збільшення економічної рентабельності галузі. у таблиці 8.

До складу запропонованого раціону кнур-плідника входить дерть ячмінна (25,0%), житня (23,68%), пшенична (24,21%), макуха соєва (17,89%), сінне борошно (2,90%) та м'ясо-кісткове борошно (6,32%). Тип годівлі – концентратний.

Отримання багатоплідних опоросів та здорових, життєздатних поросят значною мірою залежить від правильної організації годівлі свиноматок під час підготовки до запліднення та в період вагітності. Практика та спеціальні дослідження показують, що у свиноматок з недостатньою вгодованістю спостерігаються серйозні порушення в циклі статевої охоти, що призводить до зниження їх продуктивності. Натомість, свиноматки з надмірною вагою часто мають проблеми з охотою і можуть залишатися холостими, а їх приплід часто буває слабким і зниженої життєздатності. У ДЦПК «Олександрівське» поросних свиноматок годують так, щоб вони відповідали заводським стандартам вгодованості, забезпечуючи при цьому свої фізіологічні потреби в поживних речовинах для росту та розвитку ембріонів, а також формуючи необхідні резерви в таблиці 9.

Таблиця 8

Середньодобовий раціон годівлі кнура-плідника живою масою 225 кг

Показники	Норма	Корми, кг						Добавки, г				Разом	± до норми
		Дерть ячмінна	Дерть житня	Дерть пшенична	Макуха соева	Сінне борошно	кісткове борошно	Сіль	Синтетичний лізин	Синтетичний метіонін			
Маса корму	-	0.85	0.75	0.80	0.55	0.30	0.20	18	2,8	3,2	-	-	
Обмінна енергія, МДж	42,2	11.1	9.2	10.5	8.1	1.8	2.4	-	-	-	43.1	+0.9	
ЕКО	4,22	1.08	0.94	1.05	0.81	0.18	0.24	-	--	-	4.30	+0.08	
Суша речовина, г	2,97	0.72	0.68	0.69	0.48	0.24	0.19	-	-	-	3.00	+0.03	
Сирий протеїн, г	588	91.2	74.5	87.1	230	31.2	88.4	--	-	--	602.4	+14.4	
Перетравний протеїн, г	460	70.4	56.8	65.2	201	17.5	74.8	-	-	-	485.7	+25.7	
Лізин, г	28,2	3.4	2.5	2.3	13.8	1.2	3.8	-	2,1	-	29.1	+0.9	
Метіонін+цистин, г	18,7	3.2	2.4	2.6	5.8	0.6	1.8	-	-	2,7	19.1	+0.4	
Сира клітковина, г	208	48.2	21.4	20.1	28.4	68.2	-	-	-	-	186.3	-21.7	
Сіль кухонна, г	17	-	-	-	-	-	-	18	-	-	18	+1	
Кальцій, г	28	1.1	0.9	1.0	2.3	1.8	30.5	-	-	-	37.6	+9.6	
Фосфор, г	23	2.9	2.7	2.4	3.6	0.8	16.8	-	-	-	29.2	+6.2	

Таблиця 9

Середньодобовий раціон годівлі поросної свиноматки в перші 84 дні поросності, живою масою 185кг

Показники	Норма	Корми, кг					Добавки, г			Разом	± до норми
		Дерть ячмінна	Дерть житня	Дерть пшенична	Макуха соєва	Сінне борошно	Сіль	Синтетичний лізин	Дикальцій фосфат		
Маса корму	-	0.85	0.55	0.55	0.25	0.30	15	2.8	60.0	30.5	+1.8
Обмінна енергія, МДж	28,7	11.1	6.8	7.2	3.6	1.8	-	-	-	3.03	+0.16
ЕКО	2,87	1.08	0.69	0.72	0.18	0.18	-	-	-	2.16	-0.31
Суша речовина, г	2,47	0.74	0.50	0.46	0.25	0.25	--	-	-	352.0	+6.0
Сирий протеїн, г	346	92.4	54.8	60.3	345	34.5	--	-	-	258.8	-1.2
Перетравний протеїн, г	260	71.2	41.6	45.1	18.5	18.5	-	-	-	15.8	+1.0
Лізин, г	14,8	3.4	1.8	1.6	1.2	1.2	-	1.9	-	9.7	+0.8
Метіонін+цистин, г	8,9	3.3	1.6	1.8	0.6	0.6	-	-	-	159.8	-186.2
Сира клітковина, г	346	48.5	14.2	14.5	70.2	70.2	-	-	-	15	+1
Сіль кухонна, г	14	-	-	-	-	-	15	-	-	21.2	+0.2
Кальцій, г	21	1.1	0.58	0.66	1.9	1.9	-	-	16.0	20.3	+2.3
Фосфор, г	18	2.9	2.0	1.7	0.8	0.8	-	-	11.4	20.3	+2.3

Узгоджений середньодобовий раціон для поросної свиноматки масою 185 кг загалом відповідає встановленим нормам годівлі та забезпечує тварину необхідними поживними речовинами. Щодо обмінної енергії, її кількість становить 30,5 МДж, що перевищує нормативну величину в 28,7 МДж на 1,8 МДж. Це свідчить про відповідний рівень енергетичного забезпечення, який позитивно впливає на підтримання здоров'я свиноматки й розвиток потомства.

Рівень енергетичної кормової одиниці (ЕКО) також більший від норми на 0,16, що підтверджує високий харчовий потенціал раціону. Вміст сирого протеїну досягає 352,0 г, що трохи перевищує нормативний показник на 6,0 г, забезпечуючи майже повне покриття потреби у білку. Однак рівень перетравного протеїну становить 258,8 г при нормі 260 г, що створює незначний дефіцит. Цю нестачу можна легко усунути, збільшивши використання високобілкових кормів. Кількість амінокислот у раціоні також оптимальна: лізину— на 1,0 г більше від норми, метіоніну та цистину— на 0,8 г більше. Ці сполуки відіграють ключову роль у розвитку плодів і нормальному перебігу поросності. Проте є суттєвий недолік: низький вміст сирого клітковини.

У раціоні її лише 159,8 г, що значно поступається нормативному рівню в 346 г, тобто дефіцит становить 186,2 г. Нестача клітковини може негативно вплинути на роботу травної системи, спричинити закрепи й знизити функціональність шлунково-кишкового тракту. Для вирішення цієї проблеми необхідно збільшити кількість грубих або соковитих кормів у раціоні. Що стосується мінеральних речовин, їхній вміст загалом відповідає нормам: - кальцій становить 21,2 г (понад норму на 0,2 г); - фосфор — 20,3 г (перевищення на 2,3 г); - кухонна сіль — 15 г (надмір на 1 г). Мінеральний профіль є задовільним, хоча слід контролювати надлишок фосфору для підтримки збалансованих пропорцій кальцію та фосфору. Загальний висновок: Раціон свиноматки характеризується доброю збалансованістю за показниками енергії, білка, амінокислот і мікроелементів. Однак необхідно

підвищити вміст клітковини в меню, включивши сінне борошно чи інші багаті на клітковину корми. Це сприятиме покращенню травлення, забезпеченню стабільного обміну речовин і благополучного перебігу поросності.

Таблиця 10

**Середньодобовий раціон годівлі підсисної свиноматки до 2 років при відлученні поросят в 60 днів;
живою масою 165 кг; кількість поросят – 10**

Показники	Норма	Корми, кг								Разом	± до норми
		Дергь ячмінна	Дергь житня	Дергь пшенична	Макуха соєва	Сінне борошно	М'ясо- кісткове борошно	Відвійки свіжі	Сіль, г		
Маса корму	-	1,4	1,3	0,8	0,5	0,4	0,2	1,5			
Обмінна енергія, МДж	59,4	18,31	15,6	10,95	7,75	2,46	2,3	2,27		59,64	+0,24
ЕКО	5,94	1,83	1,56	1,09	0,78	0,24	0,23	0,23		5,96	+0,02
Суша речовина, г	4,13	1,22	1,15	0,69	0,45	0,33	0,18	0,14		4,16	+0,03
Сирий протеїн, г	768	156,8	124,8	91,2	224	46,8	80,2	55,5		779,3	+11,3
Перетравний протеїн, г	599	115,4	94,9	68	197	26,8	68,2	52,5		622,8	+23,8
Лізин, г	33,1	5,6	4,29	2,32	13,25	1,6	3,48	3,75		34,29	+1,19
Метіонін+цистин, г	19,8	5,46	3,77	2,72	5,55	0,8	1,54	1,8		21,64	+1,84
Сира клітковина, г	290	81,2	32,5	20,8	27	106,4	-	-		267,9	-22,1
Сіль кухонна, г	24	-	-	-	-	-	-	-	24	24	-
Кальцій, г	38,9	1,82	1,3	0,96	2,15	2,6	28,6	2,1		39,53	+0,63
Фосфор, г	31,4	4,9	4,68	2,4	3,45	1,16	14,8	1,5		32,89	+1,49

Таблиця 11

**Середньодобовий раціон годівлі для молодняку свиней на відгодівлі живою масою 70 кг,
середньодобовий приріст 500-550 г**

Показники	Норма	Корми, кг					Добавки, г			Разом	± до норми
		Дерть ячмінна	Дерть житня	Дерть пшенична	Макуха соєва	Сінне борошно	Сіль	Синтетичний лізин	Трикальцій фосфат		
Маса корму	-	0,8	0,85	0,5	0,2	0,25	14	2,32	44		
Обмінна енергія, МДж	32,4	10,56	10,3	6,85	3,1	1,54				32,45	+0,05
ЕКО	3,24	1,06	1,03	0,69	0,31	0,15				3,24	-
Суша речовина, г	2,38	0,7	0,75	0,43	0,18	0,21				2,27	-0,11
Сирий протеїн, г	333	89,6	81,6	57	96	29,3				353,5	+20,5
Перетравний протеїн, г	245	68,8	62,05	42,5	78,6	16,8				268,75	+23,75
Лізин, г	15,5	3,2	2,81	1,45	5,3	1		1,74		15,5	-
Метіонін+цистин, г	9,3	3,12	2,47	1,7	2,22	0,5				10,01	+0,71
Сира клітковина, г	181	46,4	21,25	13	10,8	66,5				157,95	-23,05
Сіль кухонна, г	14	-	-	-	-	-	14			14	-
Кальцій, г	19	1,04	0,85	0,61	0,86	1,63			14,08	19,08	+0,08
Фосфор, г	16	2,8	3,06	1,5	1,38	0,73			6,38	15,85	-0,15

Середньодобові раціони годівлі складаються з урахуванням призначення, живої маси поросят і середньодобових приростів.

Один з раціонів відгодівельного молодняка свиней представлено у таблиці 11.

Тип годівлі – концентратний. Годують свиней двічі на добу згідно прийнятому у господарстві розпорядку дня.

Концентровані корми роздають у вигляді зволожених сумішей за допомогою кормороздавача типу КСА-0,8. Солі макро- та мікроелементів частіш за все додають у вигляді преміксів до зволоженого корму. Змішують і запарюють корми для свиней за допомогою змішувача кормів С-2, а подрібнюють корми за допомогою агрегату АМК-2. Тварин вволю напувають. При цьому для кнурів-плідників та підсисних свиноматок використовують клапанні одно чашкові автонапувалки ПСС-1, для холостих і поросних свиноматок – АГО-24, а для поросят ПБМ-1.

Отже, годівлі в умовах господарства проводиться на високому рівні.

3.5. Утримання свиней

У ДПДГ «Олександрівське» ННЦ «ІЗ НААН» реалізовано сучасну технологію утримання свиней, яка враховує виробничу спеціалізацію господарства та фізіологічні особливості тварин. Основний напрямок діяльності господарства полягає у розведенні великої білої породи свиней, вирощуванні молодняка та відгодівлі товарного поголів'я. Використовується станкова система утримання, яка передбачає групування тварин за статеві-віковими ознаками: кнури-плідники, холості та поросні свиноматки, підсисні свиноматки з поросятами, поросята на дорощуванні і молодняк на відгодівлі.

Такий підхід дозволяє створити оптимальні умови для мікроклімату, харчування та ветеринарного обслуговування. Поросні свиноматки до трьох місяців вагітності утримуються великими групами у

вільно-вигульній системі, що позитивно впливає на їх фізіологічний стан, сприяє підвищеній руховій активності та покращує відтворювальні характеристики. За тиждень до опоросу свиноматок переводять у спеціальне пологове відділення, де кожну тварину розміщують в окремому станку. Після опоросу підсисних свиноматок разом із поросятами тримають в окремих станках до досягнення поросятами двотижневого віку. Після цього поступове об'єднання тварин у менші групи стає можливим. Кнурів-плідників тримають окремо в станках із регулярним вигулом, що сприяє підтримці їхньої статевої активності та фізичної форми. Молодняк на дорощуванні та відгодівлі живе у невеликих групах до 50 голів у закритих приміщеннях без вигулу, що допомагає зменшити стрес і забезпечити належний санітарний стан. Мікроклімат свинарників є пріоритетом для господарства.

Постійно контролюються температура повітря, рівень вологості, вентиляція та освітлення, щоб створити сприятливі умови для утримання тварин. Попередження надмірної вологості та низької температури має важливе значення, адже ці фактори негативно впливають на прирости та можуть спричинити захворювання. Для запобігання ризикам регулярно проводяться чистка станків, видалення гною та дезінфекція приміщень. Також використовуються негашене вапно й ефективна система вентиляції. Групове утримання свиноматок дозволяє оптимізувати використання виробничих площ, підвищити продуктивність праці та покращити організацію технологічних процесів. Завдяки цьому значно скорочуються витрати на утримання, що позитивно впливає на загальну економічну ефективність виробництва свинини.

Таким чином, система утримання свиней у ДПДГ «Олександрівське» базується на прогресивних технологічних рішеннях, які сприяють досягненню високих показників продуктивності, збереженню здоров'я поголів'я та розвитку галузі свинарства з максимальними економічними результатами.

3.6. Економічна ефективність виробництва свинини

Економічна ефективність виробництва свинини у ДПДГ «Олександрівське» ННЦ «ІЗ НААН» залежить від рівня продуктивності поголів'я, раціонального використання кормів, собівартості приросту живої маси, реалізаційної ціни продукції та загальної рентабельності галузі. Свинарство займає ключову роль у структурі тваринництва господарства, забезпечуючи виробництво якісної м'ясної продукції та значною мірою формуючи прибутковість підприємства.

Основними чинниками, що впливають на економічні показники, є збалансоване харчування, належна організація умов утримання тварин, своєчасне ветеринарне обслуговування та ефективне використання трудових ресурсів. Найбільша частка витрат у собівартості продукції свинарства припадає на корми – приблизно 65–70 %, що типово для більшості ферм цього напрямку. Інші суттєві витрати пов'язані з оплатою праці, споживанням електроенергії, закупівлею ветеринарних препаратів, а також амортизацією будівель і обладнання. у таблиці 12.

Аналіз таблиці 12 показує, що у 2025 році спостерігається покращення основних економічних показників порівняно з попередніми роком. Збільшення поголів'я свиней, підвищення середньодобових приростів та зменшення витрат кормів на одиницю продукції сприяли зростанню прибутку та рівня рентабельності. Рівень рентабельності у 2025 році склав +32,4%.

Отже, виробництво свинини в ДПДГ «Олександрівське» є економічно ефективним напрямом господарської діяльності. Подальше вдосконалення технології утримання, годівлі та селекційної роботи дозволить підвищити продуктивність галузі та конкурентоспроможність підприємства

Таблиця 12

**Економічна характеристика виробництва свинини
в умовах ДПДГ «Олександрівське»**

Показники	Роки		
	2023	2024	2025
Вироблено свинини, кг	28600	31360	34500
Собівартість:			
-1 кг приросту живої маси, грн.	42,5	60,0	57,2
- всієї продукції, тис. грн.	1215,5	1881,6	1973,4
Середня реалізаційна ціна 1 кг живої маси, грн.	75,2	70,5	84,6
Виручка від реалізації, тис. грн	2150,72	2210,88	2918,7
Прибуток від реалізації, тис. грн.	935,22	329,28	945,3
Рівень рентабельності, %	+43,48	+14,89	+32,4

ВИСНОВКИ

1. Загалом кількість основних свиноматок у господарстві зросла з 120 до 140 голів (16,7%), що позитивно впливає на темпи відтворення стада та загальний обсяг виробництва свинини.
2. Загальна кількість поголів'я демонструє тенденцію до зростання: з 950 голів у 2023 році до 1100 голів у 2025 році (15,8%). Це є переконливим доказом поступового розвитку та вдосконалення діяльності господарства.
3. Продуктивні показники стада свиней у господарстві помітно покращуються, створюючи сприятливі умови для подальшого розвитку галузі.
4. Жива маса свиней при здачі на забій також демонструє тенденцію до зростання і становила 115 кг у 2025 році. Це позитивно позначається на збільшенні обсягів м'ясної продукції.
5. Ефективність відтворення поголів'я оцінюється низкою ключових показників: кількістю опоросів, рівнем багатоплідності свиноматок, числом поросят, отриманих від однієї свиноматки, забезпеченням виживання молодняка, а також кількістю поросят, переведених на відлучення.
6. Годівлі в умовах господарства проводиться на високому рівні система утримання свиней у ДПДГ «Олександрівське» базується на прогресивних технологічних рішеннях, які сприяють досягненню високих показників продуктивності, збереженню здоров'я поголів'я та розвитку галузі свинарства з максимальними економічними результатами.
7. Виробництво свинини в ДПДГ «Олександрівське» є економічно ефективним напрямом господарської діяльності. Подальше вдосконалення технології утримання, годівлі та селекційної роботи дозволить підвищити продуктивність галузі та

конкурентоспроможність підприємства. Рівень рентабельності у 2025 році склав +32,4%.

ПРОПОЗИЦІЇ

Для покращення управління галуззю свинарства в умовах ДПДГ «Олександрівське» ННЦ «ІЗ НААН» пропонується: забезпечити жорсткий контроль за нормуванням годівлі свиней усіх статевовікових груп, приділяючи особливу увагу збалансованості раціонів щодо поживних речовин, зокрема, контролювати рівень сирової клітковини у сухій речовині раціонів; вводити солі макро- і мікроелементів у складі преміксів, якщо є можливість, це допоможе оптимізувати засвоєння поживних речовин та підвищити продуктивність тварин; нарощувати поголів'я свиней до максимально допустимого рівня заповнення виробничих приміщень через активне введення ремонтних свинок та удосконалення репродуктивних показників основного стада; облаштувати вигульні майданчики навісами для відтворювальної групи тварин, що покращить їх фізіологічний стан та захистить від несприятливих погодних умов; зміцнити систему ветеринарно-санітарного контролю, забезпечивши своєчасне проведення профілактичних заходів і дезінфекцію приміщень для мінімізації ризиків захворювань; активно впроваджувати сучасні технології механізації годівлі, напування та видалення гною, що сприятиме зниженню трудозатрат і підвищенню ефективності виробництва свинини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Баньковська І. Вплив різних способів утримання свиней на якість туш. *Тваринництво України*. 2014. № 10. С.21-23.
2. Баранова Г. С. М'ясо-сальна продуктивність і фізико-хімічні властивості м'яса свиней різних генотипів. *Вісник Полтавської державної аграрної академії*. 2014. Вип. 2. С. 169–17.
3. Бірта Г. О. Товарознавча характеристика продукції свинарства. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 144 с.
4. Бірта Г. О., Бургу Ю. Г. Відгодівельні, забійні та м'ясо-сальні якості свиней різних напрямів продуктивності. *Вісник Полтавської державної аграрної академії*. 2012. № 4. С. 49–51.
5. Борщенко В. Ефективне поєднання різнопорідних свиней м'ясної продуктивності. *Тваринництво України*. 2011. № 1–2. С. 4–6.
6. Бучко О. Адаптогени стрес-коректори у свинарстві. *Тваринництво України*. 2010. № 8. С. 13–15.
7. Вирощування ремонтного молодняку сільськогосподарських тварин / Ібатулін І.І. та ін. Київ: Урожай,1993. 248 с.
8. Волощук В.М. Однофазне утримання свиноматок у цеху відтворення. *Свинарство. Міжвід. темат. науковий збірник Інституту свинарства і АПВ НААН*. Вип. 66. Полтава, 2015. С. 3-6.
9. Гігієна тварин / М. В. Демчук та ін. Харків: Еспада, 2008.С. 311-339.
10. Гламазда В., Науменкова Р., Чегорка П. Для комфортного утримання поросят. *Тваринництво України*. 2011. № 1–2. С. 13–15.
11. Гноевий І.В. Годівля і відтворення поголів'я сільськогосподарських тварин в Україні. Х.: Магда LDT, 2006. 400 с.
12. Голдобіна М. І. Продуктивні та племінні якості свиней різних порід.

Тваринництво України. 1996. № 6. С. 18–20.

13. Голуб Н. Д., Корнієнко І. О., Вакал О. А. Методи удосконалення порід свиней. *Вісник Полтавського сільськогосподарського інституту*. 2009. № 6. С. 65–67.

14. Гришина Л.П. Використання математичного моделювання для прогнозування живої маси молодняку свиней різних генотипів. Міжвідомчий тематичний науковий збірник Інституту свинарства і АПВ НААН. Вип. 65. Полтава, 2014. С.101-108.

15. Довідник з виробництва свинини / В. П. Рибалко та ін. Харків: Еспада, 2001 С.139–252.

16. Ібатуллин І. І. Годівля сільськогосподарських тварин. Київ, 2003. 241 с.

17. Іванов В.О., Волощук В.М. Біологія свиней: навчальний посібник 2-ге вид. випр. і допов. Полтава: ТОВ «Фірма «Техсервіс», 2013. № 4(71). С.45-48

18. Кулик М.Ф., Кравців Р.Й., Обертюх Ю.В. Корми: оцінка, використання, продукція тваринництва. Екологія. Вінниця: Тезис, 2003. 334 с.

19. Лихач В. Я., Черненко А. В. Відгодівля свиней м'ясних генотипів до різних вагових кондицій. *Таврійський науковий вісник : зб. наук. праць Херсонського ДАУ*. 2008. Вип. 58/2. С. 285–289.

20. Онищенко А.О., Чертков Б.Д., Коробка А.В. Зв'язок біологічних особливостей та умов утримання з продуктивними якостями свиноматок. *Вісник Сумського національного аграрного університету: науковий журнал, серія «Тваринництво»*. Суми, 2016. Вип. 7 (30).С.163-167.

21. Петриченко В. Ф., Корнійчук О. В. Стратегія розвитку кормовиробництва *Корми і кормовиробництво*. 2012. Вип. 73. С. 3–10.

22. Повод М. Г. Виробництво свинини при різних технологіях утримання свиней. *Збірник Наукове забезпечення свинарства в сучасних умовах*. Дніпропетровськ, 2004. С. 25-28.

23. Проваторов Г.В., Проваторова В.О. Годівля сільськогосподарських тварин Суми: Університетська книга, 2004. 509 с.
24. Ресурсозберігаючі технології виробництва свинини: теорія і практика / О. М. Царенко та ін. Суми: Університетська книга, 2004. С. 37–189.
25. Розведення свиней / В.М. Нагаєвич та ін. Харків. 2005. 296 с.
26. Савчук Д., Сахацький П. Деякі питання годівлі тварин. Тваринництво. 1999. № 11. с 22-23.
27. Свеженцов А.І., Кравців Р.Й., Півторак Я.І. Нормована годівля свиней. Львів: ЛНАВМ ім. Гжицького, 2005-385 с.
28. Технологія виробництва продукції свинарства / В.І. Герасимов та ін. Харків: Еспада, 2010. С. 299–321.
29. Технологія виробництва продукції свинарства / Н. В. Засуха та ін. Вінниця: Нова книга, 2010. С. 220–236.
30. Чумаченко В. Біохімічні та імунологічні показники у свиней при стресі. Ветеринарна медицина України. 2000. №3.
31. Юрченко О. У балансі – сила: амінокислоти в кормах для свиней. *Прибуткове свинарство*. 2012. № 5 (11). С. 61–69.